

10.) A szerszámainkra **nincsenek felkészülve az ösztöneink**. A vadászrepülőgép pilótája nem agresszív, hanem mesterien csinál valamit egy tárggyal, amire nem sűgják, kiabálják az ösztönei, hogy ezt most azonnal abba kell hagyni.

11.) Az ember nagyon-nagyon **nem agresszív**, többek közt ezért képes hatalmas, sűrű városokba tömörülni - ami még a vesztét is okozhatja.

12.) Az ember gyermeke **bármivé nevelhető**: ha körülötte mindenki ab ovo szelíd és együttműködő, és a nevelők pedig ilyen irányba nevelnek, ilyen játékokat játszanak, akkor - beteges kivételektől eltekintve - a gyerek szelíd, együttműködő felnőtté és nevelővé fog válni.

13.) Mindig lesznek ilyen kivételek, visszaváltó dezertőrök, de ezeknek a mennyisége az ún. "evolúciósan stabil stratégia" miatt kicsi lesz, és a többség elviseli őket. Ma még nem egészen ezt látjuk, mert az ESS kialakulásához is **idő kell**.

13+1) Viszont van még egy esélye az embernek: A kulturális evolúció, mémfejlődés **nem csak véletlenszerű** mutációkkal tud továbblépni. Gondolkodás útján, fejben kb. milliószor gyorsabban **lemodellezhetjük a kényszereket és az időt**, majd **összebeszélés** útján eljuthatunk a játszma Pareto-optimális megoldásához. Egyébként most éppen ezt tesszük!

13+2) Kell írni egy könyvet, aminek a címe: "**Legyen szeretet!**", és a visszatérő rondótémája az **emberszeretet és a Természetszeretet**: Hogy hogyan kell jól, boldogan, szeretetben élni, és hogyan kell a Földet, a környezetet, az élő rendszert védeni, fenntartani; s hogyan lehet a fogyasztásunkat, lakhatásunkat egymással és a Természettel összehangolni, és hogyan fogjuk ezeket a gondolatainkat stabilizálni és továbbadni, és a visszamutációkat állandó szinten tartani.

13+3) És lehet, hogy "a könyv" legtöbb lapján csak rajzok és móricka-ábrák vagy filmrészletek lesznek, mivel a **továbbadandó információ nagyon kevés, de ilyen jellegű**.

FARKAS ISTVÁN

POZSÁR SÁNDOR EMLÉKÉRE

Ült az íróasztalánál és rosszkedvűen piszkálta a fogát. Az a fránya sárgarépa már megint belement a jobb alsó hármás és négyes közé. Pedig már hányszor mondta a feleségének, hogy a finomabb gyalun reszelje a müzlibe a répát. Dehát ez már reménytelen, mint lassan minden egyéb. Sok mindenért, sok mindenkiért küzdött, viaskodott élete során, de szinte semmit sem ért el. Az emberek pont olyanok, mint 40 évvel ezelőtt, amikor beleszóppent a nagybetűs ÉLET-be, azaz elkezdett dolgozni. Mindenki megy a maga feje után, magának kapar, hajtogatja a saját értelmetlenségeit, amíg el nem jut ide - mint ő -, a nyugdíjhoz és akkor veszi észre, hogy elmúlt az élet. Rosszkedvű volt. Már az sem tetszett, hogy nyakkendőt kell egész nap viselnie. Utálta. Nemcsak azért, mert szorította

a nyakát. Azt egyetlen állat sem szereti. Hanem az egészet, amit a nyakkendő jelképezett. Az uniformist, az elkülönülést azoktól, akik nem nyakkendősök, a plebsztől. Nem mintha a tömeget szerette volna. De velük már nem volt szinte semmi kapcsolata. Mióta autóval járt szinte semmi. Talán a zöldeges, az újságos, a titkárnője. De ők nem tömeg voltak, hanem élő, hús-vér egyének. Megszólíthatók. A másik fele, a nyakkendősök voltak többen: a kollégák, az igazgatóság, az egyesületek, a konferenciák, a konkurencia vezetői, a kamara és még sorolta volna magában, de csak legyintett. És akkor még ez az ünneplés is. Ezt utálta a legjobban. Másokét is, bár ott volt egy kis kárpótlás, amikor látta a paciens feszengését, mocorgását a széken, a kényszerű vigyort az arcán. Érezte - mert számtalanszor átélte - az izzadó tenyerét, amit sehová sem lehet beletörölni, pedig kezét kell fogni az igazgatóval, a párttitkárral, a személyzetissel, vagy csak a szakszervezeti titkárral. Sokszor ült ő is pódiumon. Néha, amikor a vezér nem ért rá, vagy csak valamilyen jelentéktelen jutalmazásról volt szó - valami szakmai elismerés, törzsgárda, vagy Építők napi jutalomosztás - neki kellett végig mosolyogni, kézet fogni, motyogni azt a sok "gratulálókajómunkádhoz"-ot, vagy "elismerésemazittöltött 30, 35, 40, 45 évvedhez"-t.

De most még rosszabb a helyzet. Most őt akarják ünnepelni. Most neki kellene feszengenie, izzadnia, vigyorognia. De azért sem... Megragadta a felső fiók gombját és kihúzta a fiókot. A szíve megtelt nyugalommal és melegséggel, mint mindig amikor meglátta a piros bársony kötésű albumot. Óvatosan vette ki. Miközben visszatolta a fiókot megakadt a szeme a már kissé elavult 85-ös Zumsteinen. Talán cserélni kellene - gondolta, de már be is csukta a fiókot és szeme megpihent az album selymes bársonyán. Találomra nyitotta ki. Mindegy volt hol. Minden oldala, minden sora kedves volt a szívének. Minden egyes bélyeg egy-egy kaland, egy-egy vadászat. A pókháló papír selymes zizegéssel simult rá a bélyegsorra.

Óvatosan hajtotta vissza. Mosolygott rá a 74-es úrkutatás kétforintosa. A fej körüli mező bíborvörösének helye fehér volt. Igen, emlékszik. Ez a fehér világított felé akkor a kirakatból. A sok celofánnal borított bélyeg csomag ezernyi bélyege közül mosolygott rá ez az egy. Percekig állt a kiraktnál. Nem hitt a szemének, bár tudta, hogy hihet neki. Már ismerte. Eddig nem hagyta cserben, sem a mérlegadatok vizsgálatánál, sem az önköltségelemzésekénél, sem a szerződések szövegénél, legkevésbé a bélyegek színénél, fogatánál, még a legapróbb nyomási hibáknál sem. Persze a legtöbb tévnyomat nem ilyen szembeszökő. Legtöbbször a nyomóminta kopása, egy-egy betű cseréje, a háttér, vagy szegély elcsúsztatása okozza a téves nyomást. Ezek felfedezése idő, pénz, fáradság, nagyító kérdése, de neki felért egy Amerika felfedezésével.

Ahogy lassan lapozta az albumot és az emlékek sorban felidéztek a rengeteg felfedezési, megszerzési kalandját

teljesen megnyugodott. Az album már majdnem tele volt. Mikor becsukta már olyan nyugodt közönnyel nézett az ünnepség elé, mint ahogy a macskája szokta nézni az orra előtt fel s alá elvonuló hangyák tömegét. Az albumot visszatette a fiókba és felállt. A vitrinhez ment. A polcok tele voltak az évek során kapott - személyes, vagy vállalati - elismerésekkel. Vázákkal, serlegekkel, érmékkel, néhány óra, zászló, de szemben éppen szemmagasságban az egész polc tele volt kövekkel. A kőgyűjteményének válogatott darabjai.

Mindig szerette a köveket. A türelem, a megbízhatóság, a változatlan szimbólumai voltak a szemében. Mindent jelképeztek, ami nem az ÉLET volt. Pedig tudta, hogy ők is élnek. Csak az ő életük az örökkévalóságban zajlik. Ezért szerette, irigyelte őket. És gyűjtötte. Nem a különlegeseket, a kristályokat, a cseppköveket, hanem az egyszerű szürke köveket, az andezitet, a mészkőtömböket. Gyűjteménye nagyobb darabjai a kertet szegélyezték, mint Peruban a földeket. Ez volt a nagyapai öröksége és ő is az unokájára fogja hagyni, mint a tévnyomatokat is. Az egyik az örökkévalóság, a másik a gazdaságosság jelképe. Mi mást, jobbat hagyhatna rá? Visszaült a helyére. Várt. A folyosó lassan megélné. A csukott párnázott ajtó mögül beszélgetés csörömpölés, nevetgélés zaja szűrődött be. A telefon megcserrent és hallotta Emma hangját is, de a telefonja nem szólalt meg.

- Emmaaa! - kiáltott, de Emma nem válaszolt. Két ujját a szájába kapta és egy nagyot füttyentet. Az ajtó kinyílt és Emma mosolygós feje jelent meg a résben.

Emma soha nem tudta megszokni a főnök füttyeit pedig már húsz éve hallgatta, de ma..., ez a mai talán már az utolsó fütty volt, így mosolygott. Már nem haragudott az öregre. Megszokta a bogarait is, mint egy jó feleség a férjéét. Ami aggasztotta az inkább az a két év volt ami még a nyugdíjáig hátra van. De ma... ezt is elfelejtette. Kezét maga mögé rejtve lépett a szobába. Kezében kis dobozka volt szépen becsomagolva, masnival, ahogy illik.

- Mi ez a nagy rumli odakinn - kérdezte a főnök és szigorúan összeráncolta a szemöldökét, mintha haragudna. Már dolgozni sem lehet ebben a zajban!

- Ne is dolgozzon ma már főnök - mondta Emma kedveskedve -, ma nem olyan nap van - és egyik lábáról a másikra állt zavarában.

- No, mit téblábol itt, mit gyűröget ott a háta mögött, hozhatná már a teámat is...

- Tudja főnök - kezdte bizonytalankodva Emma -, szeretném valami aprósággal emlékeztetébe vésni azokat az éveket, amiket együtt töltöttünk. Hátha szívesen emlékszik rájuk, ha erre a ... - és már nyújtotta is az öreg felé a kis dobozját.

- Miből gondolja, hogy szívesen fogok emlékezni - vágott bele morcosan az öreg, a homlokán a ráncok kezdtek össze-vissza kacászni és lassan lecsorogtak a szája közé. Pislogni is sűrűbben kezdett, mintha valami a szemébe ment volna.

Lassan bontogatta a csomagot, mert élvezte Emma zavarát is. Még húsz év után is élvezte, ha zavarba hozhatta, hát még annak idején... Haj, de rég volt. Akkor még néha virágot is vett neki és ha csönd volt, délután behívta a szobájába, hogy együtt igyák meg a kávé.

A dobozában egy öklömnyi zeolit darab volt. A doboz ki volt bélelve kék bársonnyal, hogy a rozsdás-vöröses kő színe még jobban érvényesüljön és a kő mellett egy szál őszi kikerics.

Az öreg szemei egy pillanatra a távolba szaladtak. Arca megnyúlt ráncai elmélyültek. Nagyon fáradtnak látszott, de csak egy pillanattal.

- Gyönyörű - mondta már mosolyogva. Az őszi kikericsért és a bársony drapériáért is. Jólesik az embernek, ha időben figyelmeztetik, múlik az idő. De ez a zeolit még évmilliók múlva is zeolit lesz. Ha ennyi ideig kell még emlékezni magára, hát nem is tudom... Majd meglátjuk. Azért köszönöm.

Emma majdnem elbőgte magát, de az öreg már mellé is lépett és átölelte a vállát.

- No, no kislány, fel a fejjel, csak nem gondolta, hogy éppen ezt a helyzetet nem használom ki. Már úgyszólván elég rég csipkedtem meg.

Emma szívesen törölgette az orrát, miközben az öreg a vitrinben rendezte a köveket és egy kis kalcitkődarabnak támasztva úgy helyezte el a dobozját, hogy az egész gyűjteményt uralta.

- De most már menjünk. A teát majd valamikor máskor iszom meg - mondta, de tudta, ez a máskor már sohasem jön el.

Az ünnepség csendben zajlott le. A vezérnek valahová hirtelen el kellett utaznia, így csak éppen koccintottak és már ment is. A többiek pedig ahogy szokott lenni, szép lassan elszállingóztak utána. Már késő délután volt. Már Emma is elment. A nap éppen rásütött a kis zeolitdarabra. Kézbevette, forgatta, nézegette. Egy-egy apró kristálydarab is meg-megcsillant benne, de ez még könnyedebbé, légiesebbé tette a követ. Megszagolta. Emma kölnijének illatát érezte, de aztán képzelete orrát megcsapta a gejzírek kengőzős illata. Füléhez emelte s mikor elhalt az udvaron pöfögő Trabant zaja tisztán vélte kihallatszani a lyukacsokból a gőz sístergő hangját és az óceán hullámvérését. Nézte a kis kikericsét, melyen már megjelentek az enyészeti jelei.

- Nem sokára te is ásvány leszel és én is. Te a hagymádban élsz tovább, én meg majdcsak kitalálok még addig valamit, hogy elmúljon az idő. Aztán pedig? Hol van az még. Még sok hely van a polcaimon és a kerítés sincs még kész, tévnyomatok is mindig születnek. Lehet, hogy én is az vagyok. Ki tudja minek szántak, mikor ide küldtek, de azért még nem szeretnék megkövesedni. Lesz még rá elég időm. Visszarakta a vitrinbe a dobozját. Bezárta az íróasztalfiókot. Vette a kalapját és becsukta maga mögött az ajtót.

1996. november